

KREDIT MODUL TIZIMINI AMALIYOTGA JORIY ETISHDA MUSTAQIL TA'LIMNING O'RNI VA AHAMIYATI

Nuriddinov Nurbek Davlataliyevich

G'ofurjonov Muhammadyusuf

o'qituvchi, Namangan muhandislik - qurilish instituti

<https://doi.org/10.5281/zenodo.6541859>

Annotatsiya: Ushbu tezisda kredit-modul tizimi, uning ahamiyati, talabalarning mustaqil ta'limini tashkil etishning asosiy shakllari, kredit-modul tizimida talabalarning mustaqil ishlarining turlari, talabalar auditoriya va auditoriyadan tashqari mustaqil ishlarining mazmuni ilmiy-metodik jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so'zlar: Kredit-modul tizimi, mustaqil ta'lim, mustaqil ishning shakllari, auditoriya va auditoriyadan tashqari mustaqil ishlari mazmuni.

Аннотация: В диссертации представлены научно-методические основы кредитно-модульной системы, ее значение, основные формы организации самостоятельной работы студентов, виды самостоятельной работы студентов в кредитно-модульной системе, содержание самостоятельной работы студентов учащихся в классе и вне его.

Ключевые слова: кредитно-модульная система, самостоятельная работа, формы самостоятельной работы, содержание самостоятельной работы на уроке и во внеурочное время.

Abstract: The dissertation presents the scientific and methodological foundations of the credit-modular system, its significance, the main forms of organizing students' independent work, the types of students' independent work in the credit-modular system, the content of students' independent work. students in and out of the classroom.

Key words: credit-modular system, independent work, forms of independent work, content of independent work in the classroom and outside of school hours.

Ta'lim tizimini samaradorligini o'qituvchi saviyasi, talaba ehtiyoji, o'quv adabiyotlari mazmuni hamda mustaqil ta'limni shakllantirishga qaratilgan infratuzilma bevosita ta'minlab beradi. Demak ilg'or kadrlarni tayyorlash, ularni mehnat bozori talablariga muvofiq raqobatdoshligini oshirish, ijodiy fikrlaydigan mutaxassislarni etishtirish o'quv dargohlarida yo'lga qo'yilgan ta'lim berish jarayoni bilan chambarchas bog'liq.

Davlatimiz rahbari tomonidan 2019-yilning 8-oktabridagi "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida" gi PF-5847-son Farmoni imzolandi¹. Ushbu muhim dasturilamal hujjatda "...oliy ta'lim

¹ O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi PF- 5847-son farmoni. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. 2-bet.

muassasalarida o'quv jarayonini bosqichma-bosqich kredit- modul tizimiga o'tkazish" masalalari vazifa qilib qo'yildi.

Kredit-modul tizimida talabalar mustaqil ishining ikki turi ajratiladi:

- auditoriyada – bu bevosita o'qituvchi rahbarligida bajariladigan mustaqil ishlar;
- auditoriyadan tashqari – o'qituvchi tomonidan berilgan, lekin uni ishtirokisiz talaba tomonidan bajariladigan mustaqil ishlar.

Talabalarining auditoriya va auditoriyadan tashqari mustaqil ishlari mazmuni o'quv fani ishchi dasturida ko'rsatilgan, tavsiya etilayotgan o'quv topshiriqlari asosida belgilanadi.²

Talaba va o'qituvchilarda ushbu umumiy o'qish yuklamasining aynan qancha qismi dars, auditoriya soatlariga to'g'ri keladi, degan savol tug'ilishi mumkin. Kredit- modul qoidalari bu masala bo'yicha aniq talab yoki chegara belgilamagan.

Bunga ko'p sabablarni keltirish mumkin. Masalan, ta'lim jarayonlari yoki modul har doim ham o'z tarkibiga auditoriya soatlarini qamrab olavermaydi. Bunga misol qilib o'quv dasturidagi bitiruv amaliyoti, diplom ishi, fan bo'yicha kurs ishi topshiriqlari va shu kabi o'qish elementlari va modullarni keltirishimiz mumkin. Ko'rib turganingizdek, bunday o'qish elementlarida auditoriya soatlari bo'lmaydi. Lekin kredit-modul tizimida faoliyat yuritadigan universitet va institutlarni amaliyotini tahlil qilganimizda, ularning aksariyatida auditoriya soatiga ega bo'lgan fan va modullarda auditoriya va mustaqil o'qish soatlari nisbati o'rtacha 40 foizga 60 foiz ekanligini kuzatishimiz mumkin. Bu nisbat boshqacha qilib aytganda 1 : 1.5 to'g'ri keladi. Ya'ni, talaba muayyan fan bo'yicha belgilangan har 1 soat dars uchun unga darsdan tashqarida bir yarim soat mustaqil o'qishi, tayyorlanishi kerak bo'ladi.

Mustaqil ta'limni tashkil etish shakllari ta'lim jarayonining har bir bosqichida namoyon bo'lsada, biz asosan Axborot tizimlari va texnologiyalari yo'nalishi bo'yicha tahsil olayotgan talabalarining auditoriyadagi va auditoriyadan tashqaridagi mustaqil ta'lim olish shakllarini ilmiy asoslashga harakat qildik.

- a) auditoriyada tashkil etiladigan mustaqil ta'lim shakllari:
- 1a-shakl - ma`ruza tinglash va bayon etilganlarni daftarga qayd etish;
 - 2a-shakl - amaliy va laboratoriya ishlarni bajarish;
 - 3a-shakl -pedagogik va axborot texnologiyalar asosida ta'lim jarayonini loyixalashtirish va uni amalga oshirishni o'rganish.
- b) auditoriyadan tashqarida tashkil e'tiladigan mustaqil ta'lim shakllari:
- 1 b - shakl - o'quv adabiyotlari bilan ishlash;
 - 2b- shakl - nazorat ishlariga tayyorlanish;
 - 3b- shakl - ma`ruza tayyorlash;
 - 4b- shakl - masofaviy ta'lim texnologiyasi.³

² Nosirova M., Xummamatova K., Nosirova D. Kredit-modul tizimining moxiyati va axamiyati. Differensial tenglamalar va matematikaning turdosh bo'limlari zamonaviy muammolari. Xalqaro ilmiy konferensiya.II. Farg'ona-2020.

³ Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. «Kasb ta'limi yo'nalishi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkil etish» – TDPU, Toshkent 2006

Auditoriyadan tashqarida tashkil e'tiladigan mustaqil ta'lim shakllari mazmuni.

1b – shakl. O'quv adabiyotlari bilan ishlash. Auditoriyadan tashqarida o'quv adabiyoti bilan ishlash mustaqil ta'lim olishning eng asosiy shakllaridan biri hisoblanadi. O'quv adabiyoti bilan ishlash juda oson va qulay usul hisoblanadi. O'quv adabiyotlari bilan ishlashni barcha ta'lim oluvchilar yaxshi o'zlashtirgan bo'lishlari lozim. O'quv adabiyotlari deganda, darsliklar, o'quv qo'llanmalar, metodik adabiyotlar, ma'lumotlar, yo'riqnomalar va hokazolarni tushunish mumkin.

2b – shakl. Nazorat ishlariga tayyorlanish. Imtihonlarga va nazorat ishlariga tayyorlanish jarayoni ham mustaqil ta'limning asosiy shakllaridan biri hisoblanadi.

Xulosa qilib aytganda, ta'limning kredit-modul tizimi barcha ta'lim shakllari nazoratini (auditoriya va auditoriyadan tashqari) o'z ichiga olganligi, ta'lim jarayonida o'qilgan soatlar miqdorini emas, balki erishilgan natijani ko'rsatib beruvchi o'lchov birligi hisoblanishi sababli ham ta'lim samaradorligini oshirishda muhim ahamiyatga molikdir.⁴

Bundan tashqari, ginnerlar faoliyatiga tubdan yangicha yondashuv, paxtadagi ifloslantiruvchi moddalarni matematik modellashtirish va dasturiy ta'minot yordamida yo'q qilish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan foydalanish tola sifatini yaxshilash uchun jinlash uskunalarning maqbul parametrlarini aniqlash.⁵

Kredit-modul tizimini joriy qilinishini o'rganish, tahlil qilish shuni ko'rsatadiki, uning turli dunyo mamlakatlarida o'ziga xos bo'lgan xususiyatlari mavjud. Kredit- modul tizimining maqsadga muvofiqligi va samaradorligi ko'pgina dunyo mamlakatlarining ta'lim sistemasida keng tarqalganligida ko'rinmoqda, chunki, ta'lim dasturlari yo'nalishlarining taraqqiy etishi talabalarni bilimni mustaqil o'zlashtirish va mustaqil ishi ijodiy faoliyat darajasini oshirishga imkoniyat yaratadi, demak, ta'lim sifati to'liq oshadi.

Adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019 yil 8 oktyabrdagi PF- 5847-son farmoni. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030 yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi. 2-bet.
2. Nosirova M., Xummamatova K., Nosirova D. Kredit-modul tizimining mohiyati va ahamiyati. Differensial tenglamalar va matematikaning turdosh bo'limlari zamonaviy muammolari. Xalqaro ilmiy konferensiya.II. Farg'ona-2020.
3. Muslimov N.A., Qo'ysinov O.A. «Kasb ta'limi yo'nalishi o'qituvchilarini tayyorlashda mustaqil ta'limni tashkil etish» – TDPU, Toshkent 2006
4. O'rinov V. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida ECTS kredit-modul tizimi: asosiy tushuncha va qoidalar. 10.08.2020
5. Kayumovich, R. N., & Xashimov, S. (2021). Conducting Experiments on the Process of Cleaning Cotton. *Design Engineering*, 11095-11103.

⁴ O'rinov V. O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim muassasalarida ECTS kredit-modul tizimi: asosiy tushuncha va qoidalar. 10.08.2020

⁵ Kayumovich, R. N., & Xashimov, S. (2021). Conducting Experiments on the Process of Cleaning Cotton. *Design Engineering*, 11095-11103.